

การประเมินโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

อังคนันท์ เทพอำนวย* ดวงเนตร ธรรมกุล**

บทคัดย่อ

บทนำ : โรงเรียนสุขภาวะ เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ให้ผู้เรียนมีความสุขในมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ และเป็นประเด็นท้าทายต่อการเสริมสร้างสุขภาวะ

วัตถุประสงค์การวิจัย : เพื่อศึกษาระดับโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

วิธีการวิจัย : การวิจัยเชิงพรรณนา ตัวแปรระดับโรงเรียนสุขภาวะมี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 115 คน ข้อมูลพิจารณาด้านจริยธรรม ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .93 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย : พบว่า การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$, $SD = 0.34$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านชุมชนเป็นสุขมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้เรียนเป็นสุข ด้านโรงเรียนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข และด้านครอบครัวเป็นสุข ตามลำดับ ($M = 4.56, 4.56, 4.56, 4.45$, และ 4.44 , $SD = 0.45, 0.27, 0.40, 0.37$, และ 0.51) นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะที่เอื้อต่อการเป็นโรงเรียนสุขภาวะ ได้แก่ การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของโรงเรียนต่อชุมชน

สรุปผล : การส่งเสริมให้เกิดโรงเรียนสุขภาวะ จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โรงเรียน ครอบครัว สภาพแวดล้อม และชุมชน เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาโดยใช้การสร้างเครือข่าย เพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เข้มแข็งต่อไป

คำสำคัญ : โรงเรียนสุขภาวะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

*นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, E-mail: bsru_s@hotmail.com

**ภาควิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Healthy school assessment of educational institutions under the Primary Educational Service Area Office Pattani, Area 2

Angkanan Dhepamnuay* Doungnetre Thummakul**

Abstract

Background: The concept of Healthy School is an important proposition for improving the quality of schools, making students feel happy in physical, mental, social and spiritual aspects, and is an important subject for improving well-being.

Objective: This study aimed to investigate the level of healthy school of the educational institutions under the Primary Educational Service Area Office Pattani, Area 2.

Methods: A descriptive study was designed with the population of 115 school directors that volunteered to help in this study. The questionnaire survey used to level the healthy schools of the Institute for Research on Education System Foundation has 5 aspects, 25 indicators and suggestions that add on to the school activities that help to become a healthy school, which has the reliability value of .93. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

Results: The results showed that the overall level of healthy school of the educational institutions under the Primary Educational Service Area Office Pattani, Area 2 was at the highest level ($M = 4.51$, $SD = 0.34$). Consideration of each aspect showed that the community happiness aspect has the highest average value followed by the students happiness aspect, school happiness aspect, environment happiness aspect, and family happiness aspect, respectively ($M = 4.56$, 4.56 , 4.56 , 4.45 , and 4.44 ; $SD = 0.45$, 0.27 , 0.40 , 0.37 , and 0.51). The suggestions for being healthy schools are as follows: supports on educational media, knowledge exchange among schools, parents, and local community, diversity of study sites, encouragement of healthy relationships with students' parents, and good relationship between schools and local community.

Conclusions: The encouragement of healthy schools will be beneficial to students, schools, family, environment, and local community and helps drive changes in education by creating networks to further improve local community strength.

Keywords: healthy school, Primary Educational Service Area Office Pattani, Area 2

*Master of Education students, Graduate School, Suan Dusit University, E-mail: bsru_s@hotmail.com

**The Department of Adult and Elderly Nursing, Faculty of Nursing, Suan Dusit University

บทนำ

“โรงเรียนสุขภาวะ” เป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขในมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ และเป็นประเด็นท้าทายต่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่เป็นเป้าหมายเฉพาะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ต้องการให้การเสริมสร้างสุขภาวะเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน¹⁻² แนวคิดการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียนเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเยาวชนในวัยเรียนแทบทั้งหมดอยู่ในระบบโรงเรียน การปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงเป็นโอกาสที่ดีอย่างยิ่งที่จะหล่อหลอมเยาวชนของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะเมื่อเติบโตขึ้น ซึ่ง สสส. ได้สนับสนุนทุนให้มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษาเริ่มโครงการโรงเรียนสุขภาวะ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2556³⁻⁴ โดยเสริมสร้างพลังการทำงานของผู้เกี่ยวข้องทั้งโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความเป็น “โรงเรียนสุขภาวะ”

แนวคิดโรงเรียนสุขภาวะมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมให้ “ผู้เรียนเป็นสุข” โดยมีเครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุขภาวะของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา³ ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ผู้เรียนเป็นสุข โรงเรียนเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ซึ่งการสร้างสุขภาวะผู้เรียน ทำให้เกิดสุขภาวะในระดับการเรียนรู้สู่การทำงานในห้องเรียนของครู เพื่อเป็นฐานการพัฒนาไปสู่ชุมชน และสังคม¹ เมื่อผู้เรียนมีสุขภาวะแล้ว การพัฒนากำลังคนของประเทศ ครอบครัว

ชุมชน จะทำให้สังคมโดยรวมโรงเรียนมีสุขภาวะตามไปด้วย นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนมีปัญหาการใช้สารเสพติดน้อยที่สุด⁵ ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีสุขภาวะที่ดีนั้น ต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน และให้เกิดความปลอดภัย มีระบบเกี่ยวกับการบริการสุขภาพอนามัยและโภชนาการที่ดี พัฒนาด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ครู บุคลากรทางการศึกษา และกรรมการสถานศึกษา รวมถึงพัฒนาปัจจัยด้านผู้นำที่เน้นความสำคัญเรื่องสุขภาวะโรงเรียน⁶⁻⁷ ดังนั้นแนวคิดโรงเรียนสุขภาวะจึงควรได้รับการพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น

จากการดำเนินงานของโครงการเสริมสร้างพลังอำนาจการจัดการศึกษาที่สร้างเสริมสุขภาวะในโรงเรียน โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา³ ในระยะเวลา 3 ปี 6 เดือน ตั้งแต่ปี 2555-2558 กับโรงเรียน จำนวน 68 โรงเรียน พบว่า เกิดโรงเรียนสุขภาวะต้นแบบที่สร้างเสริมสุขภาวะผู้เรียนได้ สร้างเครือข่ายในพื้นที่ของตนเองได้ ได้รูปแบบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเกิดพื้นที่ฐานการทำงานด้านสุขภาวะที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เต็มพื้นที่¹ ทั้งนี้สภาพแวดล้อมทั้งบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้สุขภาวะและความผาสุกของผู้เรียนดีขึ้น และมีความสุขในการเรียน⁸⁻⁹

จากความสำคัญดังกล่าว โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 มีจำนวนทั้งหมด 115 โรงเรียน พบว่า สถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โรงเรียนบ้านตรัง อำเภอมายอ ได้เข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนสุภาพะ เพียง 1 โรงเรียน¹⁰⁻¹¹ ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เคยได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในเขตนี้และสำเร็จการศึกษาออกไปตระหนักถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่าเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้โรงเรียนจะเป็นหน่วยหลักในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยจึงประเมินระดับโรงเรียนสุภาพะของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 เพื่อให้โรงเรียนทบทวนกระบวนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามกรอบแนวคิดโรงเรียนสุภาพะ ผลการประเมินจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่า โรงเรียนมีความเป็นโรงเรียนสุภาพะมากน้อยเพียงใด จะได้ตัดสินใจเกี่ยวกับผลลัพธ์หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจ และนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนสุภาพะด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับโรงเรียนสุภาพะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ของสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 จาก 115 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 115 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย รหัสสถานศึกษา อำเภอ เพศ ศาสนา สถานภาพ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ขนาดสถานศึกษา และกลุ่มโรงเรียน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามโรงเรียนสุภาพะของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา³ ซึ่งไม่ได้ระบุการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย แต่ผ่านกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัย และเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 72 โรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 2 รุ่น มีองค์ประกอบ 5 ด้าน 25 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น ด้านผู้เรียนเป็นสุข มี 7 ตัวชี้วัด ด้านโรงเรียนเป็นสุข มี 6 ตัวชี้วัด ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข มี 5 ตัวชี้วัด ด้านครอบครัวเป็นสุข มี 5 ตัวชี้วัด และด้านชุมชนเป็นสุข มี 3 ตัวชี้วัด แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำไปเก็บข้อมูลกับผู้อำนวยการสถานศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 จำนวน 30 คน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .93

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเป็นโรงเรียนสุภาพะ เป็นข้อคำถามปลายเปิดจากองค์ประกอบของโรงเรียนสุภาพะ จำนวน 5 ด้าน

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เลขที่รับรอง SDU-RDI 2019-017 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2562

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 115 โรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ คือ ข้อมูลส่วนตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ รหัสสถานศึกษา อำเภอ เพศ ศาสนา สถานภาพ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ขนาดสถานศึกษา และกลุ่มโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบประเมินตนเองของโรงเรียน สุขภาวะ มี 5 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเป็นโรงเรียน สุขภาวะ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร จำนวน 115 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 71 คน คิดเป็นร้อยละ 61.70 นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 53.00 นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 สถานภาพเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 96.50 มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 62.60 เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 54 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.00 ขนาดกลาง จำนวน 48 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 41.70 และขนาดใหญ่ จำนวน 13 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 11.30 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชากรที่ศึกษา (N = 115 คน)

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	71	61.70
หญิง	44	38.30
ศาสนา		
พุทธ	54	47.00
อิสลาม	61	53.00
สถานภาพตำแหน่ง		
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	115	100.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของประชากรที่ศึกษา (N = 115 คน) (ต่อ)

ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 115)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	4	3.50
ปริญญาโท	111	96.50
ประสบการณ์ทำงาน		
ไม่เกิน 1 ปี	17	14.80
มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	26	22.60
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	72	62.60
ขนาดสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก (นักเรียน 1 – 120 คน)	54	47.00
ขนาดกลาง (นักเรียน 121 – 300 คน)	48	41.70
ขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คนขึ้นไป)	13	11.30

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินระดับโรงเรียน
 สุขภาวะของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดย
 ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ระดับโรงเรียน
 สุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดย
 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.51$, $SD=0.34$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านชุมชนเป็น
 สุขมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M=4.57$, $SD=0.45$)
 รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้เรียนเป็นสุข ด้าน
 โรงเรียนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุขและ
 ด้านครอบครัวเป็นสุข ($M=4.56$, 4.56 , 4.45 ,
 และ 4.44 , $SD=0.27$, 0.40 , 0.36 และ 0.51)
 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

ผลการประเมิน	M	SD	แปลผล
ด้านชุมชนเป็นสุข	4.57	0.45	มากที่สุด
ด้านผู้เรียนเป็นสุข	4.56	0.27	มากที่สุด
ด้านโรงเรียนเป็นสุข	4.56	0.40	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข	4.45	0.36	มาก
ด้านครอบครัวเป็นสุข	4.44	0.51	มาก
โดยรวม	4.51	0.34	มากที่สุด

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเป็นโรงเรียนสุขภาวะ จากการวิเคราะห์เนื้อหา ได้ข้อเสนอแนะจากผู้อำนวยการสถานศึกษาให้โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านผู้เรียนเป็นสุข

1.1 ส่งเสริมและสนับสนุน ปรับปรุง สื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนทุกช่วงชั้น

1.2 มีมาตรการ กฎระเบียบของโรงเรียน และให้มีการปฏิบัติอย่างเข้มงวด

1.3 ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน โดยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่

1.4 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนเหมาะสมกับพัฒนาการ และเกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และมีความสุข รวมทั้งให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยครูคอยเป็นเพียงผู้ชี้แนะ

2. ด้านโรงเรียนเป็นสุข

2.1 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2.2 มีการบริหารจัดการให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน

2.3 มีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

2.4 มีที่พักผ่อนหรือสวนหย่อม

3. ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข

3.1 มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3.2 มีระบบการจัดการขยะ ทำความสะอาด

3.3 จัดสรรบุคลากรอื่นๆ ที่มาดูแลด้านสภาพแวดล้อม เช่น นักการภารโรงควรมีทุกโรงเรียน

3.4 จัดกิจกรรมให้นักเรียนฝึกมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4. ด้านครอบครัวเป็นสุข

4.1 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองนักเรียน

4.2 ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนแก่ผู้ปกครอง

4.3 จัดประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องและติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

4.4 ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

5. ด้านชุมชนเป็นสุข

5.1 ความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนโดยโรงเรียนเข้าไปช่วยชุมชนด้วยการร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาและนำชุมชนสู่ความเป็นสุข และเข้มแข็งของชุมชน

5.2 สร้างความตระหนักให้ชุมชน ให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษา

5.3 จัดกิจกรรมเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่โรงเรียน

อภิปรายผล

การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 โดยภาพรวม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$, $SD = 0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านชุมชนเป็นสุขมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 4.56$, $SD = 0.45$) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นคนในพื้นที่จึงมีความใกล้ชิดสนิทกับประชาชนบริเวณใกล้เคียง โรงเรียนและชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา³ ที่กล่าวถึง

ชุมชนเป็นสุข จะทำให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล และองค์กรในชุมชน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะของนักเรียน และสถานศึกษาสามารถร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาตรา 29¹² ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน และได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากสถานที่ของชุมชน โดยชุมชนอำนวยความสะดวกและมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะของนักเรียน ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงเกษตร ทำให้ลดต้นทุนและเกิดความคุ้มค่าทางโภชนาการที่มากขึ้นกับนักเรียน ทำให้เกิดความคุ้มค่าทางโภชนาการที่ดีขึ้น¹³ อีกทั้งการร่วมมือกับชุมชนเพื่อให้เกิดความสำนึกรักบ้านเกิด และอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นและชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องมีนโยบาย ระบบ และจัดการสิ่งแวดล้อมรองรับอันจะก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีสุขภาวะ เช่น นโยบายในประเทศสหรัฐอเมริกาของรัฐบาลกลางและมลรัฐอยู่ในสภาพคล่อง มีการออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเด็กที่ปราศจากความหวีเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี และมีการเตรียมออก

พระราชบัญญัติ ให้โรงเรียนต้องมีนโยบายสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ครอบครัวนักเรียน และสิ่งสำคัญคือการส่งเสริมและสนับสนุนพฤติกรรมสุขภาพในหมู่เยาวชนต้องมีบัญญัติในข้อกฎหมาย¹⁴ ซึ่งหากโรงเรียนมีนโยบายเหล่านี้จะก่อให้เกิดชุมชนเป็นสุขได้

การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะด้านผู้เรียนเป็นสุข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.56$, $SD = 0.27$) ซึ่งด้านผู้เรียนเป็นสุขนั้น ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีสุขภาพกายแข็งแรง สามารถปฏิเสธให้ตนเองพ้นจากอันตราย มีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ¹⁵ ที่กำหนดว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ไม่ได้จัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งสร้างคุณลักษณะและสมรรถนะ เพื่อให้ นักเรียนมีความเป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยมีแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กในสถานศึกษา ภายใต้แนวคิด “นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนได้รับการปกป้องคุ้มครอง มีความสุขในการเรียนรู้ ในสถานศึกษาที่มีความปลอดภัย”¹⁵ นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม กระตือรือร้นให้ความสนใจในการเรียน มีวินัย รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ นั้นแสดงถึงโรงเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ได้ใส่ใจถึง

ความสุขของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะด้านโรงเรียนเป็นสุข โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.56$, $SD = 0.40$) โดยที่โรงเรียนส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพทำให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพ และได้รับการฉีดวัคซีนตามวัย มีแผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การสอนที่ให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนการสอน และมีความสุขในการเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีกิจกรรม บุคลากร และแหล่งเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการสร้างสุขภาวะทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา มีการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีสุขภาวะทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยสอดคล้องกับบริบทภายในโรงเรียนและท้องถิ่นของตน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่มีการกำหนดการฉีดวัคซีนให้กับนักเรียนนั้น จะช่วยให้โรคติดต่อบางโรคลดจำนวนลงได้อย่างดี เช่น โรคไข้หวัดใหญ่ จึงมีการนำเสนอโนบายให้โรงเรียนสุขภาวะฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาลให้กับเด็กที่มีสุขภาพดีทุกวัยอายุ 2-16 ปี¹⁶ การมีกิจกรรมคัดกรองภาวะสุขภาพจะช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพเชิงรุกที่ดีขึ้น¹⁷ รวมถึงเครือข่ายโรงเรียนสุขภาพที่ได้ดำเนินการ พบว่า สามารถลดความเสี่ยงทางด้านสุขภาพที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนลงได้ ซึ่งมีการรายงานข้อมูลความเสี่ยงทางด้านสุขภาพเป็นตัวเลขเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น การแพ้อาหาร การสร้างพื้นที่สีเขียว อาคารสีเขียวที่มีประสิทธิภาพสูง คุณภาพอากาศภายในอาคารสารตะกั่วในน้ำ นักเรียนในโครงการการศึกษาพิเศษ เป็นต้น⁸ ซึ่งทำให้โรงเรียนสามารถจัดการ

และวางแผนในกิจการของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้โรงเรียนที่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนและมีการติดตามประเมินผลร่วมกันภายในโรงเรียน มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะทำให้ผลการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อตัวครูและนักเรียน โดยโรงเรียนที่มีการประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านโรงเรียนสุขภาวะ โรงเรียนที่มีการจัดกระทำต่อภาวะสุขภาพของนักเรียน จะมีการตอบรับจากผู้ปกครอง ชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาร้องขอให้มีการสื่อสารลักษณะนี้ให้มากขึ้น และต้องการให้ครอบคลุมหัวข้อที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพที่กว้างขึ้น¹⁸ ซึ่งหากโรงเรียนมีการส่งเสริมสุขภาพด้านการดูแลเหงือกและฟัน จะส่งผลให้ภาวะสุขภาพของเด็กดีขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ¹⁹

การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.45$, $SD = 0.36$) ซึ่งพบว่าโรงเรียนเป็นเขตปลอดเหล้า-บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติด โดยมีมาตรการและการดำเนินงานในการควบคุมเครื่องดื่มและแอลกอฮอล์ บุหรี่ การพนัน และสิ่งเสพติดในโรงเรียนอย่างเข้มงวด มีการคัดเลือกวัตถุดิบเครื่องดื่ม และอาหารว่างที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของนักเรียน มีการจัดสภาพบริเวณโรงเรียนให้มีบรรยากาศร่มรื่น มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ บรรยากาศในโรงเรียนและห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน มีระบบป้องกันภัย และมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณิย์ วราห์คำ²⁰ ที่ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อม

ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านอาคาร สถานที่ เป็นการตกแต่งอาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้าง มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องสมุด เหมาะสม และปลอดภัย นอกจากนี้ โรงเรียนที่ไม่มีสุขภาวะจะมีสัดส่วนของนักเรียนที่มีสุขภาวะที่ดีจำนวนน้อย มีสัดส่วนของนักเรียนที่ใช้สารเสพติดสูงที่สุด และมีนักเรียนที่มีสุขภาวะไม่ดี ในทางตรงกันข้าม สำหรับโรงเรียนที่มีสุขภาวะที่ดีจะพบว่า มีสัดส่วนของนักเรียนที่มีสุขภาวะดี มีสัดส่วนของการใช้สารเสพติดของนักเรียนน้อย และมีนักเรียนที่มีสุขภาวะไม่ดีจำนวนน้อย⁵ ดังนั้นโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยทำให้เกิดกระบวนการทางสุขภาวะที่ดีต่อผู้เรียน และลดปัญหาทางสุขภาพกับทั้งบุคลากรและนักเรียนลงได้

การประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะด้านครอบครัวเป็นสุข พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.44$, $SD = 0.51$) โรงเรียนมีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียน ครู เช่น กีฬา งานแสดงผลงานของนักเรียน อย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 กิจกรรม มีกระบวนการสื่อสารและแลกเปลี่ยนแนวทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอผ่านช่องทางต่างๆ ครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของโรงเรียน เช่น การอาสาเป็นวิทยากรท้องถิ่น การอาสาเป็นกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น โรงเรียนและครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านสุขภาพ เพื่อร่วมพัฒนาสุขภาพนักเรียน ซึ่งจะพบว่าโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องเข้ามามี

ส่วนร่วมในสถานศึกษา ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 2 ตามมาตรา 11 กล่าวถึงหน้าที่ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองในการจัดให้บุตรหรือบุคคลในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว¹²

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การส่งเสริมให้เกิดโรงเรียนสุขภาวะ จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน โรงเรียน ครอบครัว สภาพแวดล้อม และชุมชน เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาโดยใช้การสร้างเครือข่าย เพื่อพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้เข้มแข็งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ด้านบริหารการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการประเมินระดับโรงเรียนสุขภาวะไปวางแผนทางพัฒนาแผนกลยุทธ์ จัดโครงการ/กิจกรรม ในการขับเคลื่อนให้เกิดโรงเรียนสุขภาวะของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ตามองค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ทั้ง ด้านผู้เรียนเป็นสุข ด้านโรงเรียนเป็นสุข ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ด้านครอบครัวเป็นสุข และด้านชุมชนเป็นสุข

ด้านการวิจัย

พัฒนาต่อยอดการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการดำเนินตามโรงเรียนสุขภาวะ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

References

1. Erawan P, Erawan W. The assessment of the project of empowerment on education management to generate health in schools. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*. 2017;23(2):104-13. (in Thai).
2. Erawan P. Healthy schools promotion: An experience in Thailand. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*; 2015;186:513–21. (in Thai).
3. Institute for Research on Education System Foundation. Development tools to become a health school. Mahasarakham: Sarakham Printing Company; 2017.
4. Thai Health Promotion Foundation. Thai health master plan 2018-2020. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation; 2018. (in Thai).
5. Allison KR, Adlaf EM, Irving HM, Mychasiw NS, Rehm J. The search for healthy schools: A multilevel latent class analysis of schools and their students. *Prev Med Rep*. 2016;4:331-7.
6. Shamsheun D, Chomeya R. Developing of the health school operating guidelines under Udonthani Primary Education Service Area Office 1. *Journal of Educational Administration and Supervision*. 2017;8(1):96-106. (in Thai)
7. Bunkanan B, Sringan K, Deelon S. A model of linear structural relationship of factors influencing on administration for health promoting schools at diamond level of basic educational schools. *Buabandit Journal of Educational Administration*. 2017;17(3):659-68. (in Thai)
8. Healthy school Network. Towards healthy schools: Reducing risks to children. USA: New York; 2016.
9. Cho EYN, Chan TMS. Children's wellbeing in a high-stakes testing environment: the case of Hong Kong. *Children and Youth Services Review*. 2020;109:11. (Article in Press).
10. Pattani Primary Educational Service Area Office, Area 2. Annual Plan of Action, Fiscal Year 2019. Revised ed Pattani, 2019. (in Thai).
11. Pattani Primary Educational Service Area Office, Area 2. Small School Management Plan 2016-2020. Pattani : Primary Educational Service Area Office, Area 2, 2016. (in Thai).
12. Ministry of Education. Education Act 1999. Bangkok: Teachers Council of Thailand, Ladprao; 1999. (in Thai).
13. Woodward-Lopez G, Kao J, Kiesel K, Miller ML, Boyle M, Drago-Ferguson S, et al. Is scratch-cooking a cost-effective way to prepare healthy school meals with US department of agriculture foods?. *J the Acad Nutr Diet*. 2014;114(9):1349-58.
14. Schroeder K, Kubik MY. Policy, systems, and environmental approaches to a healthy school environment. *J Adolesc Health*. 2019;65(2):169-70.
15. The Secretariat of the Council of Education, Ministry of Education. National

- Education Plan 2017-2036. Bangkok: Prigwhan Graphic Company 2017. (in Thai).
16. Thorringtona D, Jita M, Eames K. Targeted vaccination in healthy school children – Can primary school vaccination alone control influenza?. *Vaccine*. 2015; 33(41):5415–24.
17. Noraza RA, Norhayati NM, Rosediani M, Harmy YM. Prevalence of optimal cardiovascular screening activities and associated factors among apparently healthy school teachers in Kota Bharu, Kelantan. *J Taibah Univ Med Sci*. 2018; 13(2):188-94.
18. Askelson N, Brady P, Ryan G, Jung YS, Nguyen P, Scheidel C. P80 Mixed methods evaluation of healthy schools' healthy students: Implementation and outcomes from a school-based intervention. *J Nutr Educ Behav*. 2019;51(7 Supplement): S68.
19. Kururatana O. The effects of sense of coherence intervention on Thai students plaque level and gingival status in Chonburi Province. *Journal of Health Science Research*. 2018;12(Supplement): 1-11. (in Thai).
20. Warakhum T. A Study of environmental management contributed to learning of Watchanpradittharam School, Phasicharoen District Master of Education [Thesis]. Bangkok: Srinakharinwirot University; 2011. (in Thai).